

6. januar 2010

Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000 E info@lf.dk
F +45 3339 4141 W www.lf.dk

Skæv lønudvikling flytter eksportorienterede jobs til Tyskland

Resume

Den danske beskæftigelse i industrien er faldet med 16 pct. fra 1999 til 2008. Fødevarerindustrien har i særlig grad bidraget til denne udvikling, da beskæftigelsen her er faldet med 21 pct. i samme periode. Til sammenligning har Tyskland haft en stabil beskæftigelse i både industrien som helhed og fødevarerindustrien i særdeleshed.

*Højere
arbejdsomkostninger*

Sammenlignes med servicesektoren ses det, at Danmark i hele perioden har haft højere arbejdsomkostninger end Tyskland og at denne relative forskel tilmed er stigende. Men dette udgør ikke på samme måde en udfordring for servicesektoren, der er mindre eksponeret overfor udenlandsk konkurrence, da ydelserne i højere grad afsættes på hjemmemarkedet. Dette bekræftes af beskæftigelsen i servicesektoren, der er stigende i både Danmark og Tyskland til trods for øgede lønomkostninger.

*Også nedgang i
timeproduktiviteten*

En medvirkende årsag til dette er udviklingen i lønomkostningerne: Fra 1999 til 2008 har Danmark oplevet relativt højere lønstigninger i fødevarerindustrien end Tyskland, hvilket bl.a. kan forklares med et stærkt pres på det danske arbejdsmarked. Lønstigninger er i sig selv ikke noget problem, såfremt de er ledsaget af tilsvarende produktivitetsstigninger. Dette er dog ikke generelt tilfældet. På trods af branchespecifikke udsving med eksempelvis positiv udvikling hos slagterierne, har Danmark samlet set haft en mindre nedgang i industriens timeproduktiviteten, hvor Tyskland omvendt har oplevet en fremgang.

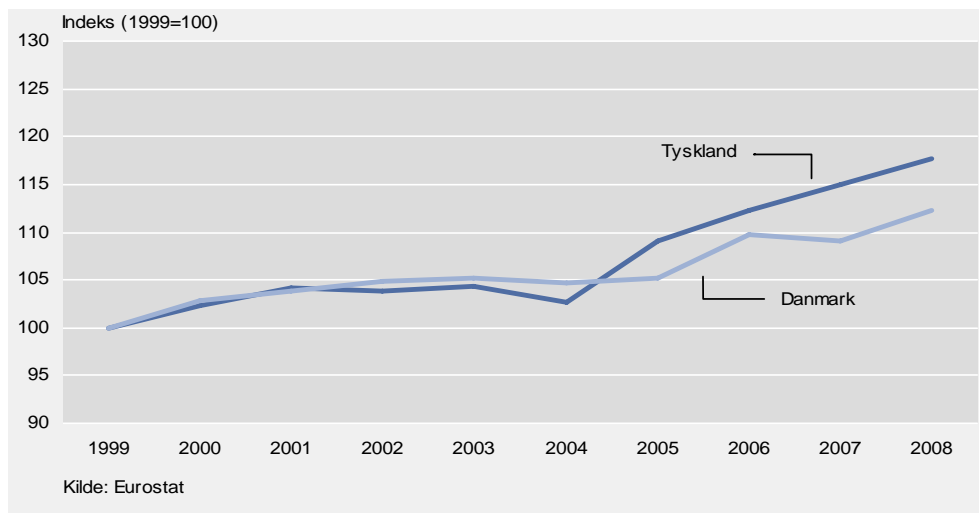
*Forringet
konkurrenceevne skader
den danske velstand*

Samlet set er den danske konkurrenceevne blevet forringet, hvilket afspejler sig direkte i beskæftigelsen i fremstillingsindustrien mens servicesektoren ikke bliver berørt i samme omfang.

De seneste års voksende lønforskel har flyttet eksportorienterede arbejdspladser ud af landet. Grundlæggende står der derfor tilbage, at lønstigninger, der ikke er retfærdiggjort af en mere effektiv arbejdskraft, vil skabe et alvorligt problem for de eksportorienterede erhverv og dermed skade den samlede danske økonomi.

Beskæftigelsesudviklingen

*Beskæftigelsen i
servicesektoren, 1999-
2008*

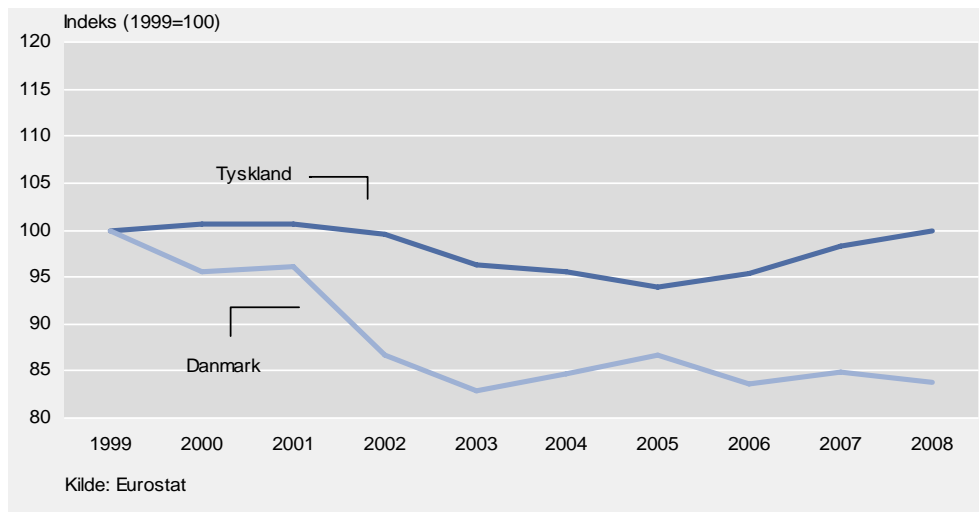
Hvor Tyskland fra 1999 til 2008 har oplevet en fremgang på 18 pct. i antallet af beskæftigede i servicesektoren, så har Danmark oplevet en fremgang på 12 pct. Der er dermed ikke tale om nogen fremtrædende forskel. Det er især efter 2004, at beskæftigelsen er steget i begge lande, hvilket tilskrives de økonomiske konjunkturer. Alt i alt, så er der en klar tendens til at beskæftigelsen i servicesektoren har fulgt samme udvikling i begge lande.

*Industrien viser et andet
billede*

Denne konstatering står i skarp kontrast til beskæftigelsesudviklingen i industrien, hvor det danske tab af industriarbejdspladser i forhold til Tyskland er illustreret.

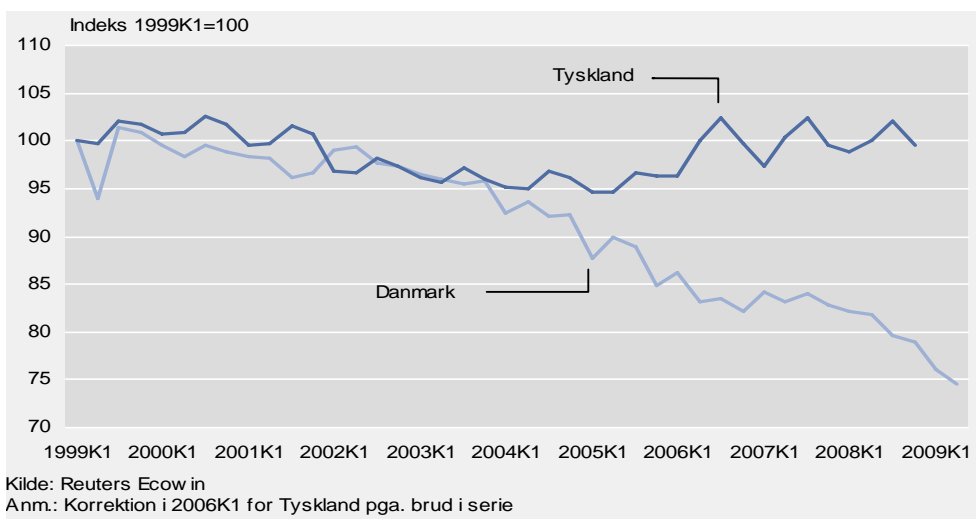
Danmark har traditionelt set været afhængig af den tyske økonomi: Økonomisk vækst i Tyskland vil have en kraftig afsmittende effekt på den danske eksport. Derfor er det bemærkelsesværdigt, at Danmark og Tyskland ikke har fulgt samme beskæftigelsesudvikling i industrien.

*Beskæftigelsen i
fremstillingsindustrien,
1999-2008*

Den danske beskæftigelse i fremstillingsindustrien er således faldet med 16 pct., mens den tyske er uændret. Efter en nedgang i perioden 2003-2005 formår den tyske industri at genvinde beskæftigelse, hvilket ikke er tilfældet for Danmarks vedkommende. Det kan dermed konstateres at Danmark har tabt industri arbejdspladser i forhold til Tyskland. En lignende tendens ses i fødevarerindustrien, hvor den danske beskæftigelse ligeledes sagtnes agterud.

Beskæftigelsen i føde-, drikke- og tobaksindustri, 1999K1-2009K2

Betydeligt fald siden 2005

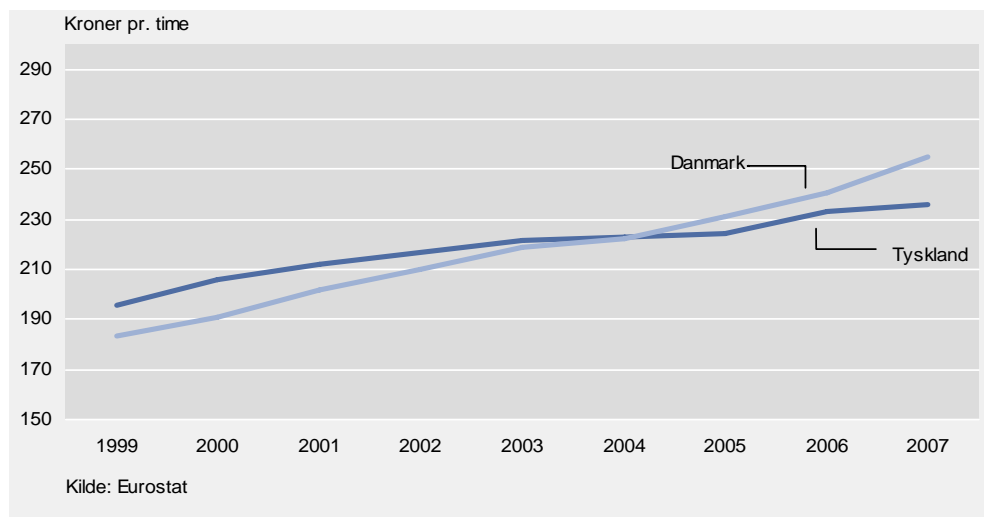
Fra første kvartal i 1999 til andet kvartal i 2009 er beskæftigelsen i den danske fødevarerindustri faldet med 25,4 pct., mens den i Tyskland reelt er uændret (- 0,5 pct.)¹. Det ses, at beskæftigelsen i både Danmark og Tyskland overordnet følger samme udvikling indtil 2005, hvorefter den danske beskæftigelse i fødevarerindustrien falder betydeligt.

¹ Da de tyske beskæftigelsesdata for fødevarerindustrien kun er tilgængelige indtil 4. kvartal 2008 er beregningen foretaget med udgangspunkt i dette.

Lønudvikling

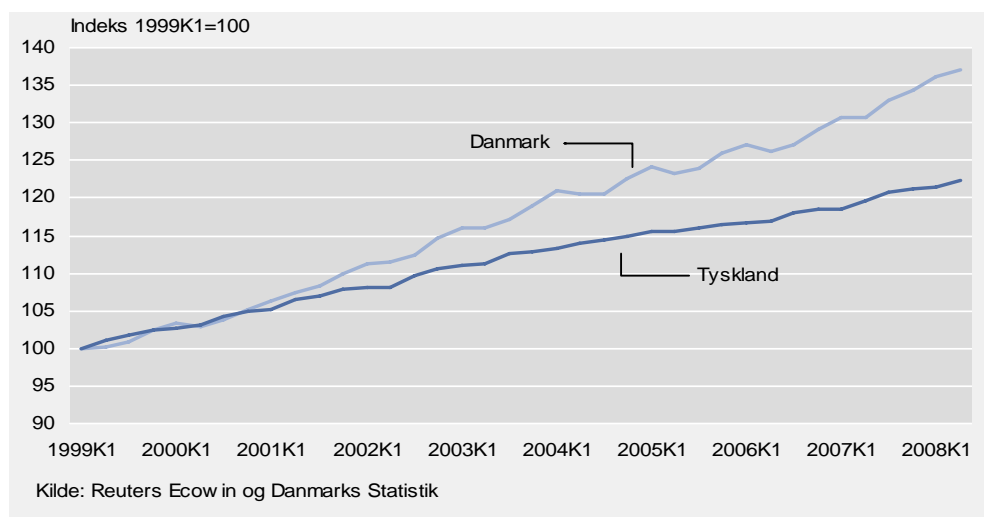
En oplagt forklaring på dette er forskelle i lønomkostningerne. I nedenstående afsnit argumenteres der for at højere danske lønstigninger igennem det seneste årti har haft en betydelig beskæftigelseeffekt i industrien, mens den private service sektor ikke i samme grad har været tyndet af dette.

Samlede arbejdsomkostninger per time i fremstillingsindustrien, 1999-2007

Hvor de samlede arbejdsomkostninger² i Danmark er steget fra 183 kr. per time til 254 kr. per time (39 pct.) i perioden 1999-2007, så er de tyske omkostninger i den tilsvarende periode steget fra 195 kr. per time til 236 kr. per time (21 pct.). Den danske industri går altså fra at have lavere omkostninger end deres tyske konkurrenter til at have højere. Helt konkret så overhaler de danske lønomkostninger de tyske i 2005, hvilket har været en medvirkende årsag til at den tyske industribeskæftigelse oplevede et comeback efter 2005, ulig Danmark.

Lønudvikling i føde, drikke og tobaksindustri, 1999K1-2008K2

² Arbejdsomkostninger inkluderer omkostninger til løn, pension, forsikring mv..

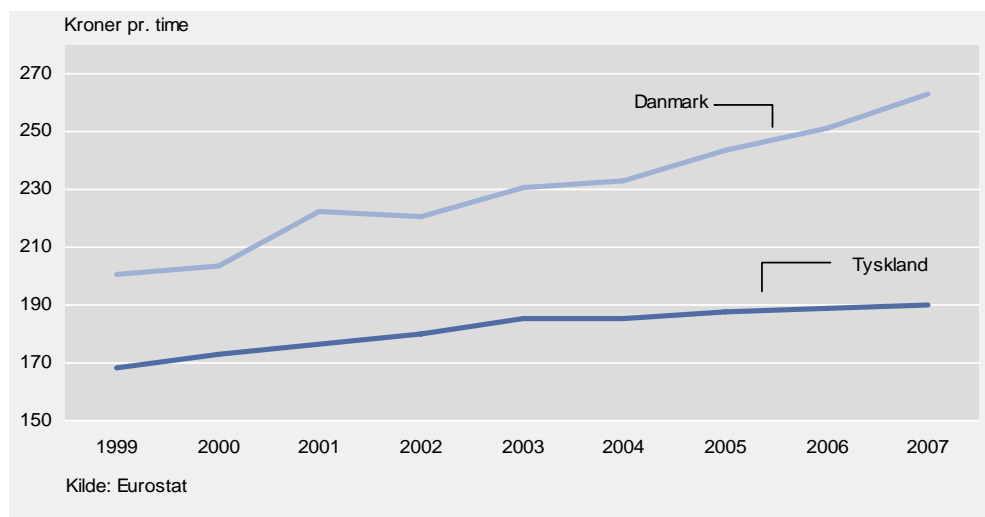
Tab af konkurrenceevne

I fødevarerindustrien har Danmark ligeledes tabt konkurrenceevne: Fra 1999 til andet kvartal 2008 er de danske lønomkostninger i fødevarerindustrien steget med 37,1 pct., hvor de i Tyskland er vokset med 22,3 pct. Det er dog en væsentlig pointe, at store dele af den tyske fødevarerindustri har haft direkte tilbagegang i lønomkostningerne på grund af den udbredte anvendelse af kolonnearbejdere. Det er usikkert, i hvor bredt omfang de medtælles i den tyske statistik.

Derudover bemærkes, at udviklingen i de to landes lønomkostninger stiger i cirka samme takt indtil 2002, hvorefter spændet i lønstigningerne øges markant. En mulig forklaring på dette kunne være et generelt højere lønpris i Danmark som følge af et ophedet arbejdsmarked efter den seneste lavkonjunktur omkring 2001. Denne udvikling har ikke i samme grad fundet sted i Tyskland, der stadig i et vist omfang er tynget af genforeningen i 1990.

Fødevarerindustrien følger altså den samme udvikling som den generelle fremstillingsindustri både hvad angår lønudvikling og beskæftigelse: Stigende danske lønomkostninger med deraf negative konsekvenser for beskæftigelsen, mens de mere moderate lønstigninger i Tyskland ikke har haft nogen direkte beskæftigelseseffekt.

Samlede
arbejdsomkostninger pr.
time i servicesektoren,
1999-2007

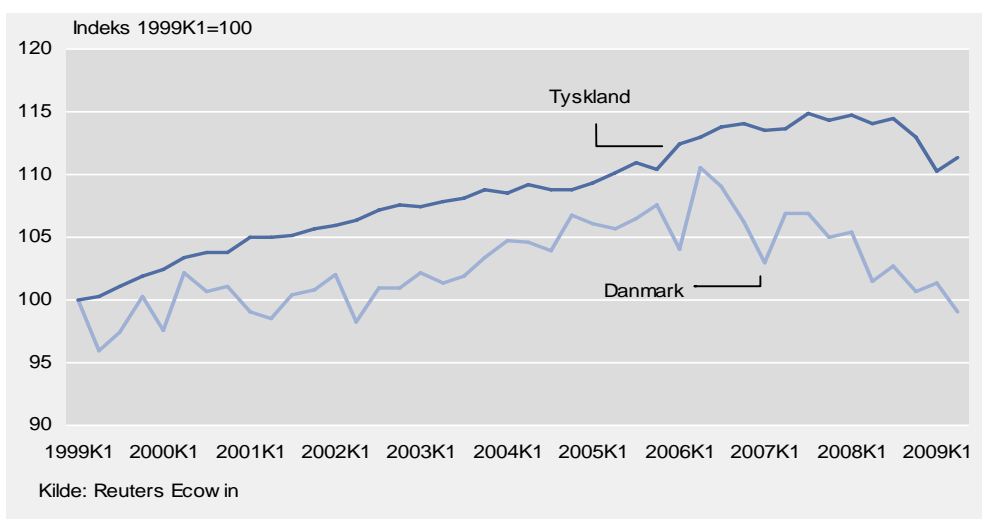

I den private servicesektor er de danske lønomkostninger ligeledes steget mere end de tyske: Igennem hele perioden 1999-2007 har Danmark haft et konstant højere lønniveau. De samlede arbejdsomkostninger i Danmark stiger således fra 200 kr. pr. time til 263 kr. pr. time (31,3 pct.), hvor de i Tyskland steg fra 168 kr. pr. time til 190 kr. pr. time (13,1%). Dette svarer til en gennemsnitlig årlig vækst på 3,46 % og 1,55 % i hhv. Danmark og Tyskland.

Produktivitetsudvikling

Lønstigninger er ikke i sig selv et problem for konkurrenceevnen såfremt de er retfærdiggjort af tilsvarende produktivetsstigninger. Men også på dette område har Danmark tabt terræn til Tyskland i løbet af det seneste årti.

Timeproduktivitet i industrien, 1999K1-2009K2

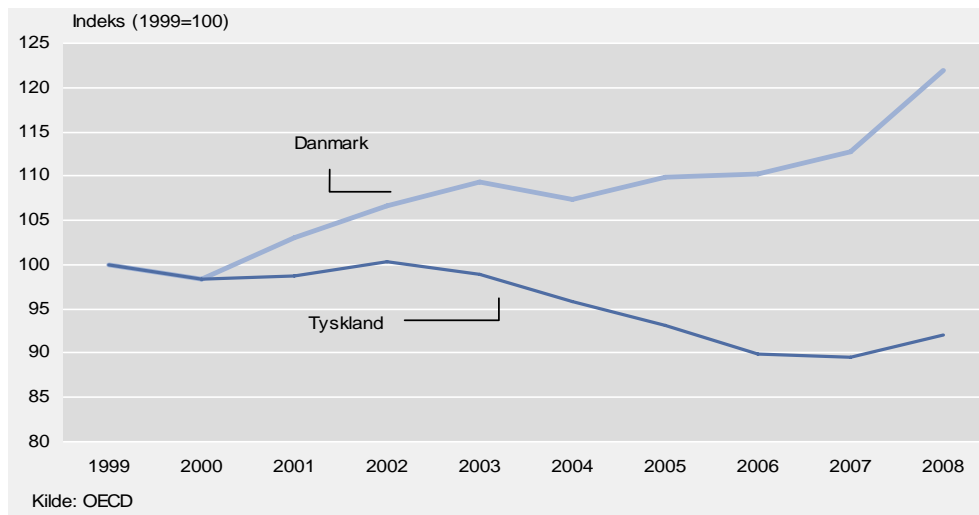
Fra første kvartal 1999 til andet kvartal 2009 er den danske timeproduktivitet³ faldet med 0,9 pct.. Efter at have toppet medio 2006 ses det, at det især er i de seneste år, at Danmark har oplevet en produktivetsnedgang. Flaskehalse som følge af pres på arbejdsmarkedet har været en medvirkende årsag hertil. Denne tendens ses ligeledes i Tyskland, dog i mindre udtalt grad. Samlet set er den tyske produktivitet steget med 11,4 pct. i perioden.

En mere direkte måde at sammenkoble udviklingen i henholdsvis de samlede arbejdsomkostninger og produktiviteten opnås ved at kigge på arbejdsomkostningerne for en produceret enhed⁴. De danske enhedsomkostninger er steget med 22 pct., mens de tyske er faldet med 8 pct.

³ Produktiviteten er i denne sammenhæng defineret som værdien af produktionen pr. time for industrien. Da det per definition er vanskeligt at måle produktivetsudviklingen i servicesektoren findes ikke sammenlignelige data for denne sektor.

⁴ Arbejdsomkostninger pr. produceret enhed er her defineret som forholdet mellem de samlede arbejdsomkostninger per time og timeproduktiviteten.

Samlede
arbejdsomkostninger per
produceret enhed i
fremstillingsindustrien,
1999-2008

Dette skyldes at de danske produktivetsstigninger ikke har kunne måle sig med udviklingen i arbejdsomkostningerne, mens der i Tyskland har været en bedre balancegang mellem produktivitet og omkostninger.

Konklusion: Skæv
lønudvikling flytter
eksportorienterede jobs

Konklusion: Skæv lønudvikling flytter eksportorienterede jobs

I modsætning til industrien har lønudviklingen i servicesektoren ikke haft negative konsekvenser for beskæftigelsen. Det har en naturlig forklaring ved, at serviceerhvervet kan skubbe selv høje lønudgifter over på deres priser, da de ikke er udsat for international konkurrence i samme grad som eksporterhvervene. Derfor er det i særdeleshed de eksportorienterede produktionserhverv, der vil miste konkurrenceevne ved voksende lønforskelle. Eksempelvis sker der ikke det store, hvis samtlige danske frisører sætter priserne op pga. lønstigninger, da danskerne stadig har brug for at blive klippet og ikke er villige til at tage til udlandet for det. Derimod kan forbrugerne på alverdens markeder nemt skifte over til fødevarer fra andre lande, hvis de danske priser stiger relativt til andres, som tilfældet er her.

*Klar tendens: Vi mister
markedsandele pga.
lønomkostninger*

Det er særligt vigtigt, at den åbne danske økonomi er konkurrencedygtig og ikke fortsætter med at tabe markedsandele, da vi som en lille økonomi er helt afhængige af handel med omverdenen. Vismandsrapporten fra efteråret 2009 konkluderer, at der er en klar tendens til, at Danmark har mistet markedsandele pga. højere lønomkostninger end vores konkurrenter. Denne udvikling rammer som forklaret primært eksporterhvervene, hvilket er et hårdt slag for den globaliserede danske økonomi. Det er derfor nødvendigt, at de danske lønomkostninger bliver konkurrencedygtige.

Grundlæggende står der derfor tilbage, at lønstigninger, der ikke er retfærdiggjort af en mere effektiv arbejdskraft, vil skabe et alvorligt problem for de eksportorienterede erhverv og dermed skade den samlede danske økonomi.

Landbrug & Fødevarer

Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141

E info@lf.dk
W www.lf.dk

Yderligere kontakt

Leif Nielsen
Finn Christensen

3339 4238 ini@lf.dk
3339 4029 fch@lf.dk